

BerzelBlatt

I. évfolyam 2. szám 2012. szeptember

Die offizielle Zeitung der Deutschen Selbstverwaltung Berzel
A Ceglédberceli Német Nemzetiségi Önkormányzat hivatalos lapja

MIÉRT BERZEL?

A Ceglédberceli Német Nemzetiségi Önkormányzat 2011 őszén „Berzel” feliratú, német nyelvű helységnév-táblákat készíttetett a község bevezető útjain található, lakott terület kezdetét jelző táblák alá. Azóta többen megkérdezték: miért a „Berzel” név került a táblára?

Elsőként ki kell emelni, hogy Magyarországon kevés olyan település van, amelynek létezik történelmi német megnevezése is, ezek közül néhány példa: Pécs – Fünfkirchen, Esztergom – Gran, Győr – Raab, Szombathely – Steinamanger. Ceglédbercelnek ilyen történelmi német elnevezése nincs.

A többszámú magyar helységneveket a helybeliek magyarul is lerövidítették, és saját közegükben a rövid nevet használták: Ceglédbercel – Bercel, Újhartyán – Hartyán, Pilisvörösvár – Vörösvár, Dunaharaszti – Haraszti. Érdeklőség, hogy településünk Cegléd-Berzel néven alakult

önálló községgé (1804), ugyanakkor az 1900-as évekig térképeken és leírásokban sok helyütt csak Bercelként szerepel, c-vel vagy cz-vel írva. Jó példa erre az 1893 és 1897 között megjelent Pallas Nagy Lexikona, amely a Bercel címszónál a 3. pontban írja le Cegléd-Bercelt, míg az eredeti Cegléd-Bercel címszónál csak a Bercel címszó 3. pontjára való hivatkozás szerepel. Az 1900-as években a cz-vel használt rövid és teljes formákat már felváltotta a ma is hivatalos Ceglédbercel megnevezés, viszont a helyi nyelvhasználatban ma is a Bercelt használjuk Ceglédbercel helyett.

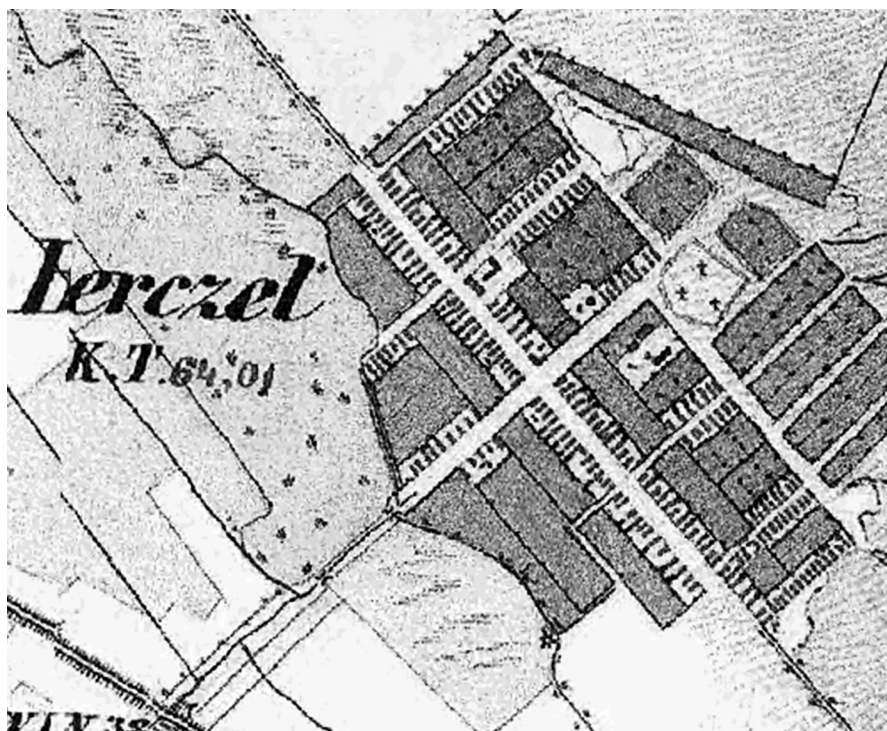
A svábok lakta települések nyelvjárási elnevezéséről Scheiling Péter újhartyáni származású történész a következőket írja az Újhartyáni ÚJHÍR 2011/1 számában:

„... a sváb falvak nyelvjárási elnevezése (azaz a saját községben és a szomszédos német községekben is) 90 százalékban a magyar helységnév svábosan kiejtett formája volt.”

„... a többszámú magyarországi német településnevek esetében 90 százalékban a sváb elnevezés mindig csak az utolsó rész elnémetesített formája: Dunaharaszti – Harast, Pilisvörösvár – Werischwar, Ceglédbercel – Berzel, Szigetújfalu – Uifluch, Szigetszentmárton – Simmartin, Pilisszentiván – Sanktiwan, Dunabogdány – Bogdan, Dunakömlőd – Kimling, Nemesnádasdvar – Nadwar, Rákoskeresztúr – Kreßtur.”

A fentebb leírtak alapján elmondható, hogy a „Berzel” megnevezés nem Ceglédbercel község történelmi német elnevezése, hanem a magyar helységnév általános használt rövidítésének németesített formája. Az már külön érdekesség, hogy a helybeliek a sváb nyelvjárásban hogyan ejtették ki Bercel nevét. Javasolom, kérdezzék meg az idősebbeket, és meglepetésben lesz részük!

Farkas Szabolcs

Ceglédbercel a II. katonai felmérés (1806-1869) során készült térképen

NACHRICHTEN - HÍREK

A Ceglédberceli Német Nemzetiségi Kultúregyesület hírei

2012. július 21.

Idén 4. alkalommal rendezte meg Nyársapát Község Önkormányzata a Szarka-kúria parkjában a Lecsőfesztivált. A Kultúregyesület Örömcsapata a Nyársapáti Nép-dalkörrel felváltva egy óras műsorral szórakoztatta a nézőket, a szervezők pörkölttel és kemencében sült pogácsával látták vendégül a fellépőket. A Lecsőfesztiválon I. helyezést ért el a Ceglédbercelről érkezett „Macskafogó” (Macska Ferenc és segítői) csapat bélszínes, libamájás, sokféle zöldséggel tarkított fantasztikus lecsója, melyhez ezúton is gratulálunk!

2012. július 27.

A Faulhaber Motors Hungaria Kft. albertirsai részlege idén ünnepelte fennállásának 15. évfordulóját. A családi nap keretében tartott ünnepségre Németországból érkeztek a cég vezetői, melyre meghívták a Freude Kapellét, hogy sváb zenével kedveskedjenek a vendégeknek! A jól sikerült fellépésen néhány számot még énekeltek is a vendégek, akik a fellépés után elismerésüket fejezték ki és gratuláltak a zenekarnak.

DR. WENDELIN HAMBUCH IST UNERWARTET VERSTORBEN

Dr. Wendelin Hambuch, Begründer des Deutschen Kulturvereins Budapest und des St. Gerhardswerks Ungarn e. V. (zuletzt dessen Ehrenvorsitzender) ist am 14. Juli 2012 im Alter von 72 Jahren verstorben. Dr. Hambuch war Mitglied und in der ersten Legislaturperiode Vorsitzender der Deutschen Selbstverwaltung der Hauptstadt. Er erhielt für seine Tätigkeit die Auszeichnung „Für das Deutschtum in Budapest” und den Donaueschinger Kulturpreis des Landes Baden-Württemberg.

VÁRATLANUL ELHUNYT DR. HAMBUCH VENDEL

Dr. Hambuch Vendelt, a budapesti Német Kultúregyesület és a Szent Gellért Katolikus Egyesület alapítóját (utoljára utóbbi tiszteletbeli elnökét) 2012. július 14-én, 72 éves korában érte a halál. Dr. Hambuch tagja és az első

önkormányzati ciklusban elnöke is volt a Fővárosi Német Önkormányzatnak. Tevékenységéért megkapta a Budapesti Németiségért kitüntetést és Baden-Württemberg tartomány Duna Menti Sváb Kulturális Díját.

(Quelle/Forrás: zentrum.hu)

Dr. Hambuch Vendel (Wendelin Hambuch, Múcsi, 1940. december 8. - Budapest, 2012. július 14.) magyarországi sváb újságíró, történész, nyelvész, kisebbségkutató, számos magyarországi német nemzetiséggel foglalkozó könyv és monográfia szerzője.

A családját 1948. január 25-én kényszerrel telepítették ki a falujukból, testvéreivel elszökött, majd egy ideig bujkálni kényszerültek. A budapesti Eötvös József Gimnáziumban érettségizett, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen német-történelem szakos hallgatóként szerzett diplomát. Az egyetemet követően a Magyar Rádió munkatársa volt 1964 és 2001 között. Számos riportot készített magyarországi német értelmiségiekkel, NSZK-beli politikusokkal és közéleti személyiségekkel.

A St. Gerhardswerk Ungarn e.V. (Szent Gellért Katolikus Egyesület), a Deutscher Kulturverein Budapest (Német Kultúregyesület - Budapest), a Terézvárosi (Budapest VI. kerület) Német Önkormányzat elnöke, valamint 1996 és 2010 között a Fővárosi Német Önkormányzat tagja volt. A ceglédberceli hagyományörzőkkel éveken át jó kapcsolatot ápolt, a Ceglédberceli Német Nemzetiségi Önkormányzat részt vett a 2012. augusztus 3-i gyászmisén és temetésén.

AKTUELL - AKTUÁLIS

CEGLÉDBERCELI NÉMET NEMZETISÉGI KULTÚREGYESÜLET CEGLÉDBERCELI NEMZETISÉGI NAPOK PROGRAMJA 2012. szeptember 15-16.

2012. szeptember 15. (szombat)

08:00-10:00

Felvonulás

10:00-12:00

Kézműves foglalkozás a Művelődési Házban

14:00-15:00

Vendégcsalogató térzene a Művelődési Ház előtt
Közreműködik: Ceglédberceli Német Nemzetiségi Fúvószenekar

15:00

Köszöntő

15:00-19:00

Gyermek- és ifjúsági tánccsoportok kulturális műsora

Meghívott csoportok:

A Ceglédberceli ÁMK Napsugár Óvoda Schmetterling tánccsoportja, valamint az Eötvös József Általános Iskola Froche Kinder tánccsoportja.

Nemzetiségi tánccsoportok kulturális műsora

Meghívott csoportok:

Német Nemzetiségi Kórus Ceglédbercel

Marus Hagyományőrző Tánccsoport, Kismaros,

Pilisszertiváni Német Nemzetiségi Tánccsoport,

Szomori Német Nemzetiségi Tánccsoport,

Dunaharaszti Német Ifjúsági Hagyományőrző Egyesület

Ifjúsági Tánccsoportja,

Dunaharaszti Német Ifjúsági Hagyományőrző Egyesület

Örökifjak Tánccsoportja,

Német Nemzetiségi Egyesület Tarján,

Vecsesi Német Nemzetiségi Hagyományőrző Tánccsoport,

Német Nemzetiségi Tánccsoport Szigetszentmárton

Ceglédberceli Német Nemzetiségi Kultúregyesület Örömcsapata

2012. szeptember 16.(vasárnap)

10:00

Ünnepi szentmise a Római Katolikus Templomban a nemzetiségért, a hagyományok megőrzéséért és fennmaradásáért.

15:00-19:00

Vivát Bercel! – Fúvószenei délután a Művelődési Házban

Meghívott zenekarok:

Törökbálinti Fúvószenekar,

Újhartyáni Fúvószenekar,

Kampl János Kapelle Budakalász

Ceglédberceli Ifjúsági Fúvószenekar

Ceglédberceli Német Nemzetiségi Fúvószenekar,

Freude Kapelle

Közben:

16:00

Borkóstoló ceglédberceli borokból

17:00

Nemzetiségi Ifjúsági Díj átadása

A rendezvény ideje alatt (szombaton és vasárnap) a Ceglédberceli Művelődési Házban helyi, német nemzetiségű művészek és kézművesek alkotásaiból összeállított kiállítás tekinthető meg.

HELYTÖRTÉNETI HÉTVÉGÉK

A FALUMÚZEUMBAN

2012. szeptember 22. – október 6.

Kedves Gyerekek!

A Ceglédberceli Német Nemzetiségi Ifjúsági Egyesület sok szeretettel meghív három szombaton a Falumúzeumba, ahol megismerkedhatsz Ceglédbercel történelmével és különböző foglalkozásokon a falu egykori életével.

Gyere, és ismerd meg nagyszüleid életét!

Foglalkozások időpontjai a FALUMÚZEUMBAN:

2012. szeptember 22-én 9-12 óra

2012. szeptember 29-én 9-12 óra

2012. október 6-án 9-12 óra

Játékos feladatok, interaktív előadás, kézműves foglalkozások, TOTÓ és más meglepetések.

A foglalkozások **INGYENESEK!**

Támogatta: Nemzeti Család-és Szociálpolitikai Intézet, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

KINDERECKE, JUGEND - GYERMEKSAROK, FIATALOK

1. PÓTOLD A MESÉT A MEGADOTT SZAVAKKAL, HOGY ÉRTELMES LEGYEN (GRIMM: FIX UND FERTIG)

Vögel, König, Hofstaat, Raben, Krieg, Fluss, Wasser, Probe

Der Soldat Fix und Fertig langweilt sich nach dem(1), da dient er sich einem Herrn an, er könne und wisse alles. Der fragt zur(2) nach seinem momentanen Verlangen und ist zufrieden, als er eine Pfeife mit Tabak erhält. Er trägt ihm auf, die Prinzessin Nomini zu holen. Fix und Fertig nimmt dafür einen riesigen(3) mit. Sie kommen an einen Wald mit singenden(4), den er umrundet, um sie nicht zu stören, ein Feld mit hungrigen(5), denen er ein Pferd abstechen lässt und an ein Wasser mit einem darbdenden Fisch, den er in einen(6) setzt. Er residiert im besten Gasthof und freit um die Prinzessin. Dafür lässt ihn der König ausgesähte Mohnsamen einsammeln, einen Ring aus einem(7) holen, was die Vögel und der Fisch für ihn tun, und zuletzt ein Einhorn töten. Die Raben warten, bis es schlafend auf der kranken Seite liegt und hacken ihm das gute Auge aus, so dass es sich vor Wut an einem Baum festspießt. Fix und Fertig bringt dem(8) den Kopf und seinem Herrn die Prinzessin. Er wird erster Minister.

2. MELYIK KÉPHEZ MELYIK SZÓ ILLIK? TALÁLD KI A NÉVELŐJÉT IS!

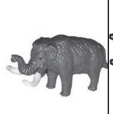
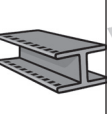

Biene, Handy, Umweltschutz, Ente, Korbball, Zeitung, Baum, Drucker, Strasse, Plattensee

3. ÍRD BE A SZAVAK KEZDŐBETŰIT NÉMETÜL ÉS OLVASD ÖSSZE!

Pl: Kutya = Hund -> H

Disznó	Oázis	Férfi	Mamut	Vas	Utazás	Ablak	Szülők	Maradék	Süni	Elefánt	Természet
											

RELIGION - VALLÁS

MARIENLIED - MÁRIA-ÉNEK

Maria von Besnyő

2. Maria von Besnyő, du edle Gestalt,
Du bist voll der Gnaden, und prächtig gemahlt.
O schönste der Rosen, du sitztest führwar
Mit himmlischer Glori' am hohen Altar.
3. Maria von Besnyő, wir rufen dich an,
Bitte für uns Sünder dein' göttlichen Sohn,
Du bist ja schon längst von Gott auserwählt,
Den Sündern zu helfen in's himmlische Zelt.
4. Maria von Besnyő, bleib bei unserm End,
Die mildreichen Augen von uns abwend',
Der goldene Zepter, den dir Gott selbst gab,
Der soll uns begleiten bis in unser Grab.

TAGESGEBET - NAPI IMÁDSÁG

(8. September - Mariä Geburt)

Barmherziger Gott,
öffne deinen Gläubigen
die Schätze der himmlischen Gnade.
Die Geburt des Erlösers aus Maria
war für uns der Anfang des Heiles;
das Geburtsfest seiner allzeit jungfräulichen Mutter
festige und mehre den Frieden auf Erden.
Darum bitten wir durch Jesus Christus.

UNSERE HEIMAT - OTTHONUNK

AUS DEM LIEDERSCHATZ DES DORFES BERZEL CEGLÉDBERCEL DALKINCSEBŐL

Das Liadlein ist gesungen

Das Liadlein ist gesungen,
Der Wein ist getrunken,

In Ungarn und in Polian,
Da ist jo so der Brauch.

Der die Äpfel scheild und ist sie neid,
Beim Mädle liegt und küsst sie neid,
Beim Wein sitzt und schenkt neid ein,
Der musst a rechta Lappl sein.

A'mol hob' ich tan,
Und eifter tu' ich a',
A Göld hot mir g'kost',
Aber wohl hot mir tan bei der Nocht

Ins'lpaam

Auf ta Ins'l stehd a Paam,
Tea is te orweitslousi Paam.
Te wou ka Orweit hot taham
Tea ked auf Ins'l unden Paam.

In de Frua z'Mitog aft Nocht,
To wead in kaunsn Tog nichts K'mocht.
A Pakkl Koatn in de Haund.
Teis ked jo koa ka Meinsch nichts au(n)!

MONAT FÜR MONAT - HÓNAPSOROLÓ

August-September

Die Ernten beendeten mit dem Schluss von Juli.
Dazu knüpft ein Sprichwort: „Wenn der Wind bläst durch
dem Haferstoppel, dann kommen die kalte Nächte.“ Der
sorgfältige Wirt legte die Kartoffeln nach die Ernte in der
Stoppel, die bis Herbst noch zeitigte. Am 20-sten August
wurde das Obst der Ernte, die Naturalien und das Brot
gesegnet. Das war das Fest des neuen Brotes.

Die Wirtinnen setzten die letzten Bruthennen von 15.
August bis 8. September. Diese waren die Fräulein Tage,
von Maria Himmelfahrt bis Maria Gebuert. Im Volksmund
wird Maria Geburt mit dem Herbstbeginn in Verbindung
gebracht: „Mariä Geburt fliegen die Schwalben furt.“
oder „Marie Geburt sin de Nüete guet“. Man pilgernte in
dieser Zeit nach Maria-Wallfahrt Orte. Am 5. September
die Berzeler gingen zu Fuss nach Máriabesnyő. Diese Weg
dauerte 5 Tage lang. Sie beteten und sangen inzwischen.
Sie nahmen die tragbare Statue von Maria und auch die
Fahne aus der katholische Kirche mit. Sie lieferten die
Speise und die saubere Kleidungsstücke auf Pferdewagen.

Die die Glocke wurden bei Abfahrt und auch auf dem Heimweg geläutet.

Der Weinleseball wurde im September veranstaltet und begann mit einem Umzug. Der Richter, seine Frau und die Weinfasse wurden auf einem geschmückten Pferdewagen rundgebracht. Man veranstaltet den Ball auf dem Hof der Kneipe. Trauben und Blätter dienten als Dekoration, die die Burschen probierten zu wegstehlen für die Mädchen. Aber den der Wächter beim Hals nimmt, sollte erbarmungslos zahlen.

Bei Michael Tag (29. September) wurde die Rinderherde eingetrieben, der Wirt brechtet mit dem Rinderhirt und begann eine neue Zeitrechnung, die kalte Nächte und die Wintermonaten kamen langsam zu.

Augusztus-szeptember

Július végével befejeződtek az aratások. Ehhez kapcsolódik egy népi jövendölés: „Ha a szél a zabtarlón átfúj, jönnek a hideg éjszakák.” A gondos gazda aratás után a tarlóba vetette az őszi még beérő krumplit. Augusztus 20-án megáldották az aratás gyümölcsét, a terményt és a kenyert. Ez volt az új kenyér ünnepe.

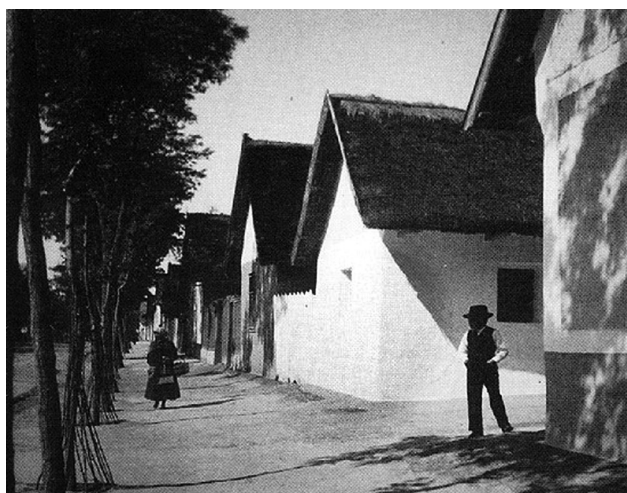
Az utolsó kottólalja csirkét a gazdasszonyok augusztus 15-től szeptember 8-ig ültették. Ezek voltak a kisasszony napok, Nagyboldogasszonytól (Szűz Mária mennybemenetele) Kisboldogasszonyig (Szűz Mária születése). A szájhagyomány Mária születését az őszi kezdetével hozta összefüggésbe: „Kisboldogasszonykor elrepülnek a fecskék.” vagy „Kisboldogasszonykor már jó a dió.” Ebben az időszakban Mária kegyhelyekre zarándokoltak. Szeptember 5-én a berceliek gyalog mentek Máriabesnyőre. Ez egy 5 napos út volt. Közben imádkoztak, énekeltek. A római katolikus templomban látható hordozható Madonna szobrot és a zászlókat is magukkal vitték. Az ételmezt és a tiszta ruhát pedig lovaskocsin szállították. Induláskor meghúzták a harangokat és hazafelé is harangszó fogadta őket.

Szeptemberben került megrendezésre a szüreti bál, ami felvonulással kezdődött. Feldíszített lovaskocsin vitték a bírót, bírónét és a boroshordókat. A bált a kocsmáudvarán rendezték. Díszítésként szőlőfürtöket és leveleket fűztek fel, amit a fiúk megpróbáltak lelopkodni a lányoknak. De akit a csósz nyakon csípett, annak könnyörtelenül fizetnie kellett.

Mihály napkor (Szeptember 29.) behajtották a gulyát, a gazda elszámolt a gulyással és elkezdődött egy új időszámítás, lassan közeledtek a hűvös éjszakák és a téli hónapok.

A máriabesnyői kegytemplom az 1930-as években

Régi ceglédberceli utcakép

WERT - ÉRTÉK

GEDICHTE - VERSEK

Koloman Brenner:

Ungarndeutsch/Magyarországi német módra (2001)

Die Fränkin meinte bitterbö:
tüchtig aussterben

Programm läuft
wie vorgesehen

aber paar Momente
wenn mit Freunden
noch deutsches Wort herrscht
und zergeht bittersüß in unserem Mund
zaubern richtigfarbene Welt hervor
und die Wirbel im Rückgrat sitzen
auf einmal fester
lachen wir wenigstens dabei

Es war gute Arbeit
und jeder kommt
in den ungarischen Himmel

Rád szólt már, ugye, Vali Koch:
iparkodj ám a kihalással

Van haladás
előírás szerint

Pár német szó
kikapcsolódásnak
barátok között
ha gyűjt még színeket
keserédesen olvad a szájban
ettől egy percig a gerinc is
egyenesebb lesz vagy legalább
némi örömet érzünk

Ez jólesett
s már szállunk is fel, fel
a magyar égbe

Josef Michaelis:
Branauer Schwäbin/Baranyai sváb öregasszony
(2000)

Mit ihrer Enkelin
spricht sie Ungarisch.
Deutsch
mit ihrem Hund,
ihrer Katze,
mit Fotos,
ihrem Gebetbuch,
ihren Verstorbenen,
mit sich selbst.
Bald,
im Kleindorf
als Letzte,
mit Gott?

Unokájával
a szó magyar.
Német:
már csak a kutyával,
a cicával,
a fényképeivel,
az imakönyvvel,
a halott aival,

meg önmagával.
S majd nemsokára,
utoljára a faluból,
talán
a jóistennel is.

ALTE FOTOS - RÉGI FÉNYKÉPEK

FOGERSINGER ANNA

TISZAVÖLGYI JÓZSEF ÉS SCHMIDT MAGDA

(Aus der Sammlung von Ibolya Polónyi-Zsuzsador,
Polónyiné Zsuzsador Ibolya gyűjteményéből)

**SCHMIDT PÁL, MAYER TERÉZ, SCHMIDT PALIKA, SCHMIDT KATALIN, OLÁH VINCE
ÉS GÉPÉSZEI**

(Aus der Sammlung von Katalin Szigetvári-Engler, Szigetváriné Engler Katalin gyűjteményéből)

IMPRESSZUM - IMPRESSUM

BERZELBLATT

Die offizielle Zeitung der Deutschen
Selbstverwaltung Berzel
A Ceglédberceli Német Nemzetiségi Önkormányzat
hivatalos lapja

ISS-Nummer/Engedélyszám: ISSN 2063-4935
Auflagenhöhe/Példányszám: 1600

Herausgeber und Redaktion/Kiadó és szerkesztőség:

Deutsche Selbstverwaltung Berzel/Ceglédberceli
Német Nemzetiségi Önkormányzat
2737 Ceglédbercel, Pesti út 96.
E-mail: berzelblatt@freemail.hu
nemets.kisebbseg@ceglédbercel.hu
Telefon: (+36) 70-282-1888

Verantwortlich für die Herausgabe/Felelős kiadó:

Vorsitzende(r) der Deutschen Selbstverwaltung
Berzel
A Ceglédberceli Német Nemzetiségi Önkormányzat
elnöke

Verantwortlich für die Redaktion/Felelős szerkesztő:

Farkas Szabolcs

Beiträger/Munkatársak:

Kaposi Józsefné, Polónyiné Zsuzsándor Ibolya,
Szeidl Veronika, Sznopkáné Molnár Petra

Umbruch und Druckerei/Tördelés és nyomdai munkálatok:

Kárpátia Stúdió Kft.
1015 Budapest, Csalogány u. 12. A lh. 1/3.
E-mail: kiado@karpatiastudio.hu
Telefon: (+36) 20-436-5708